

An Analysis of Wall Paintings in Valiasr Square Using Pierre Bourdieu's Sociology of Art Approach

Somayeh Rasoulipour¹, Khashayar Ghazizadeh^{2*}

¹ Ph.D. Student in Art Research, Faculty of Art, Shahed University, Tehran, Iran

² Associate Professor, Faculty of Arts, Shahed University, Tehran, Iran

Corresponding Author, ghazizadeh@shahed.ac.ir

ARTICLE INFO ABSTRACT

IRA, 2024

VOL. 2, Issue 1, PP, 159-176

Receive Date: 26 July 2024

Revise Date: 29 July 2024

Accept Date: 16 August 2024

Publish Date: 17 August 2024

Original Article

KEYWORDS:

Mural; Wall Painting;
Valiasr Square; Sociology of
Art; Pierre Bourdieu

Introduction: As per Pierre Bourdieu's sociology of art, the wall paintings or the murals in Valiasr Square can be seen as a display of the role and significance of art in society and culture. These murals are not only considered as pieces of art but also as a means of communication and social interaction. Emphasizing the social role of art, Bourdieu believes that art is not only a creative act but also plays an important role in influencing societies and cultures. From this viewpoint, the wall paintings of Valiasr Square can act as a means to communicate with society and convey social, cultural, and artistic messages to the audience. Bourdieu is also concerned with the effects of power in society and believes that art can act as a means of confronting incompatible social and political powers. Therefore, the murals of Valiasr Square can be used as a public space for discussing and criticizing social and political issues. According to Bourdieu's analysis, the wall paintings of Valiasr Square in Tehran can act as a context for discussion and opinion exchange, which affects social behavior and attitudes in society. Also, these wall paintings may be known as a mirror to reflect society's issues and an opportunity to express different identities and opinions in the public space of citizens.

Research Problem: After the revolution, the art field was reorganized in the country, and its connections with other fields and social spheres developed over time. Within this new field, artists and mural painters worked to build political, cultural, material, and artistic values, aiming to occupy a significant social space and adapt to changes. These specific features led to changes in the art of painting after the revolution (Zangi et al., 2011: 86). Sociology, on the other hand, is the scientific study of societies, social life, and the examination of the laws governing societies. The current research aims to examine wall paintings from a sociological perspective, focusing on their social impacts, communicative potential, and action potential rather than their physical definition. This article analyzes the murals in Valiasr Square based on Pierre Bourdieu's theory. The upcoming research will focus on the sociological study and analysis of these murals, aiming to understand how they represent social, cultural, economic, and symbolic relationships at national and international levels.

Methodology: The upcoming research is descriptive-analytical in nature and method. The writer has used the findings from the research background to address the research questions. The information was collected from the library, including articles, books, and scientific documents, as well as from the global Internet network. Due to the large volume of murals in Valiasr Square, the author will selectively examine ten of them. Therefore, a non-probability sampling strategy will be used.

Cite this article:

Rasoulipour, S., & Ghazizadeh, K. (2024). An Analysis of Wall Paintings in Valiasr Square Using Pierre Bourdieu's Sociology of Art Approach. *Interdisciplinary Researches of Art*, 2(1), 159-176. doi: 10.22124/ira.2024.28015.1023

Results: The artist is influenced by the conditions, events, and atmosphere of society through interactions with their surroundings. An analysis of the murals in Valiasr Square demonstrates the abundance of social, cultural, economic, and symbolic elements that display authority, solidarity, unity, and more. The artists have created insightful murals by incorporating these elements. Many of these wall paintings convey a significant cultural statement on an international level. In addition to utilizing social, cultural, and economic values, the creators have employed symbolic worthiness through allegorization to enhance the impact on the audience. The subjects depicted in the Valiasr murals often reflect the conditions and events in national and international society.

Valiasr Square is one of the most important squares in Tehran, famous for its historical and cultural significance. The wall paintings of this square play an important role in representing social, cultural, economic, and symbolic relations. They serve as a means of communication with society, drawing attention to social and cultural issues and conveying various messages, including social, cultural, artistic, and political ones. Situated in the heart of Tehran, the murals in Valiasr Square have a significant impact on the social and cultural fabric of the city and the country. They also symbolize Tehran and Iran on the international stage and contribute to promoting the cultural and historical identity of the region.

Conclusion: Nowadays, murals serve as a medium for competing for economic, cultural, social, and symbolic influence. The research describes the different types of values involved, focusing on their impact on the wall paintings of Valiasr Square. The cultural representation of these wall paintings is influenced by current political and cultural attitudes that oppose Western and non-Iranian culture (Modernism). While economic values did not play a significant role in creating the Valiasr Square mural, the competition was centered on acquiring social, cultural, and symbolic values. These values are rooted in the ideals of the Islamic Revolution, defense of the Islamic homeland, and the importance of family. Therefore, it is reasonable to expect that symbolic, cultural, and social values have the largest impact on the murals.

License

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

Copyright © Authors

تحلیل دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) با رویکرد جامعه‌شناسی هنری پی‌یر بوردیو

سمیه رسولی پورا، خشایار قاضی زاده*

۱. دانشجوی دکتری پژوهش هنر، دانشکده هنر، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

۲. دانشیار دانشکده هنر دانشگاه شاهد، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: ghazizadeh@shahed.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>پژوهش‌های میان‌رشته‌ای هنر، ۱۴۰۳، دوره ۲، شماره ۱، صفحات ۱۵۹-۱۷۶</p> <p>تاریخ دریافت: ۵ مرداد ۱۴۰۳</p> <p>تاریخ بازنگری: ۰۸ مرداد ۱۴۰۳</p> <p>تاریخ پذیرش: ۲۶ مرداد ۱۴۰۳</p> <p>تاریخ انتشار: ۲۷ مرداد ۱۴۰۳</p>	<p>نقاشی دیواری به فرآیند طراحی یا نوشتن بر روی دیوار اشاره دارد، در حالی که دیوارنگاری به اثر نقاشی یا نوشته‌شده بر روی دیوار گفته می‌شود. نقاشی‌های دیواری و تعبیر معروف، با توجه به بررسی‌های به‌دست‌آمده در تجربیات کاربردی و کارشناسی، با ویژگی‌های این هنر در ایران مرتبط هستند، مثلاً با معماری ارتباط تنگاتنگی دارند و از نظر ایجاد تأثیر قوی بصری، آفرینش زیبایی، هماهنگی فرم و ریتم نقش ارزشمندی در آثار معماری دارند. می‌توان به یکپارچگی با محیط اطراف، دیوارها و کل بنا، تکمیل‌کننده معماری، هویت بنا، سبک تزئینی، استحکام، مقاومت و عدم تعلق به دوره‌ای خاص اشاره کرد. هدف پژوهش حاضر بررسی جامعه‌شناختی نقاشی‌های دیواری میدان ولی عصر (عج) است که فراتر از تعریف فرم فیزیکی، به تأثیر اجتماعی نقاشی‌های دیواری و امکانات آن‌ها برای ارتباط و حرکت می‌پردازد. از این رو، پژوهش حاضر سعی دارد به چگونگی بازنمایی دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) در سطوح ملی و بین‌المللی پاسخ دهد. روش تحقیق مقاله بر اساس دیدگاه اجتماعی پی‌یر بوردیو است و به تحلیل نقاشی‌های دیواری میدان ولی عصر (عج) در بستر اجتماعی امروز می‌پردازد. این پژوهش با استفاده از روش‌های توصیفی، تحلیلی و از طریق تحقیق کتابخانه‌ای و مشاهده آثار انجام شده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد موضوعاتی که هنرمندان دیوارنگاره ولی عصر (عج) اغلب مورد توجه دارند، شرایط و اتفاقاتی است که در جامعه ملی و بین‌المللی رخ داده است. سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین در به‌نمایش گذاشتن اقتدار، همبستگی، وحدت و غیره به‌وفور قابل مشاهده است، اما طراحان این دیوارنگاره‌ها سعی نموده‌اند که از سرمایه نمادین به‌شیوه تمثیل‌سازی بهره برد و امر تأثیرگذاری بر مخاطب را افزایش دهد.</p>
<p>کلیدواژه‌ها: دیوارنگاره، میدان ولی عصر (عج)، جامعه‌شناسی هنر، پی‌یر بوردیو</p>	
	<p>ارجاع به این مقاله: رسولی پورا، سمیه و قاضی زاده، خشایار. (۱۴۰۳). تحلیل دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) با رویکرد جامعه‌شناسی هنری پی‌یر بوردیو. پژوهش‌های میان‌رشته‌ای هنر، ۲(۱)، ۱۵۹-۱۷۶. doi: 10.22124/ira.2024.28015.1023</p>

بیان مسئله

پس از انقلاب، میدان هنری تازه‌ای در کشور شکل گرفت که تناسبات درونی آن و همچنین ارتباط آن با میدان‌ها و حوزه‌های اجتماعی دیگر به مرور ایجاد گردید. در این میدان تازه فعالان هنر نقاشی که عبارت بودند از نقاشان و تولیدکنندگان آثار دیوارنگاری هر یک در حال تولید و افزایش سرمایه‌های سیاسی، فرهنگی، مادی و هنری بودند تا در فضایی توانمند اجتماعی و به پیروی از تغییرات، مواضع خود را یافت کنند و ویژگی‌های مشخصی را که سبب هنر نقاشی پس از انقلاب بود، عرضه کنند. (Zangi, Ayatollahi & Fahimifar, 2012, 86). از طرفی جامعه‌شناسی، بینش علمی جوامع، مطالعه زیست اجتماعی و بررسی قوانین موجود بر زندگی جوامع است. بنابراین پژوهش حاضر صرف نظر از تعاریفی که از دیوارنگاره می‌شود؛ آن‌ها را به لحاظ نحوه جامعه‌شناسی مورد بررسی قرار می‌دهد و فراتر از تعریف قالب فیزیکی، تأثیرات اجتماعی آن آثار دیوارنگاری و امکان ارتباطی و عمل آن‌ها مورد توجه است. در نوشتار حاضر تلاش شده است دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) بر اساس نظریه پی‌یر بوردیو مورد واکاوی و توصیف قرار گیرد. دغدغه پژوهش پیش‌رو مطالعه و تحلیل جامعه‌شناسی دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) است. پرسش اصلی در این پژوهش، چگونگی میزان توانایی دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) در بازنمایی روابط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین در سطح ملی و بین‌المللی است.

پیشینه پژوهش

در انجام هر تحقیق علمی، مطالعه و بررسی تحقیقاتی که قبلاً انجام شده و در اصطلاح ادبیات نامیده می‌شود ضروری است. نگارندگان این مقاله سعی دارند مؤلفه‌های سنت را در دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) بر اساس نظریه جامعه‌شناسی پی‌یر بوردیو مطالعه کنند. از این رو تحقیقاتی در این راستا مورد مطالعه قرار گرفته‌اند؛ چراکه بدون آن امکان استفاده از نتایج تحقیقاتی «پیشینه تحقیق» با دیگران و توسعه و تکامل آن‌ها میسر نیست. پژوهشی با عنوان «تحلیل ابعاد کالبدی و غیرکالبدی اقلیم در دیوارنگاره‌های معاصر شهر اصفهان براساس مدل مکان پایدار» انجام شده که نتایج به دست آمده، حاکی از شناسایی دو شاخصه اصلی است: ۱. نوع اقلیم و تأثیرات آب‌وهوا که شامل زیرشاخصه‌هایی می‌شود؛ الف. گونه‌ها و الگوهای اقلیمی که به تغییرات فصلی آب‌وهوا در فصول چهارگانه در طراحی و اجرای دیوارنگاره‌ها نظر دارند؛ ب. پایداری اقلیمی که انسجام و پایداری و سازگاری اقلیمی در تغییرات میانگین میزان بارندگی و رطوبت حاصله، زاویه و میزان تابش نور آفتاب را در یافتن موقعیت مکانی مناسب دیوارنگاره با اقلیم غیرکالبدی رصد می‌نماید. ۲. مواد و مصالح بوم‌آورد که شامل زیرشاخصه‌هایی هستند؛ الف. امکانات بوم‌شناسانه پایدار که به انواع رنگدانه‌های طبیعی، معدنی و آلی در کنار بست‌های طبیعی در دیوارنگاری اشاره دارند؛ ب. در نظر گرفتن پالت رنگ‌های دیوارنگاره متناسب با رنگ شاخص محیط و هم‌سو با ویژگی‌های اقلیمی، ج. پیوستاری با محیط طبیعی و مصنوع و انعکاس آن در ویژگی‌های تصویری دیوارنگاره (Emadi, 2022).

صفری اصل و ستاری کرکزلو در مقاله «مطالعه تطبیقی دیوارنگاری در خانه‌های ایران و ترکیه در بستر تعامل با دنیای غرب (نمونه موردی؛ خانه‌های قاجاری تبریز و عثمانی توکات)» به این نتیجه رسیدند که دیوارنگاری‌ها را می‌توان از دو منظر موضوعات و شیوه اجرا بررسی کرد. به فراخور مبحث، مضامین موجود در دیوارنگاری‌ها به سه دسته اصلی (نقوش انسانی، حیوانی، نقوش معماری - طبیعت و نقوش تزیینی) تقسیم گردید. پس از بررسی نقوش مشخص شد که تصاویر دارای تشابهات و تمایزاتی در مضامین و تکنیک‌ها با هم‌دیگر هستند. علی‌رغم اشتراکاتی مانند ماهیت تصویر، اصول و قواعد که عدم تسلط بر قواعد، به‌وضوح در نمونه‌ها دیده می‌شود تمایزاتی به‌علت مختصات مکانی تبریز و توکات به‌وجود آمده‌اند. از عمده تمایزات می‌توان به متنوع بودن نقوش و رنگ، کیفیت بالاتر و نحوه اجرای بهتر نقوش قاجاری به دلیل پایبندی به اصول نگارگری ایرانی نسبت به نقوش عثمانی اشاره کرد. همچنین نزدیکی و ارتباط بیش‌تر عثمانیان با دنیای غرب و التقاط‌گرایی و تأثیر بیش‌تر، مهم‌ترین دلیل برای بروز تمایز بین دیوارنگاری‌های دو دوره قاجار و عثمانی است (Safari Asl & Satari Karkazlou, 2021).

در مقاله «جامعه‌شناسی تاریخی دیوارنگاره‌های درباری دوره قاجار» مشخص شده است که دیوارنگاره‌های درباری قاجاری از شرایط و مقتضیات سیاسی، اجتماعی و شرایط تاریخی تأثیر پذیرفته‌اند و باعث می‌شود تا این دیوارنگاره‌ها به‌عنوان مدرک و سندی معتبر در مطالعات جامعه‌شناسی این دوره تاریخی در ایران از اعتبار و پایایی مناسبی برخوردار باشند (Rahmani & Hoseini, 2020). شریعتی و وطن‌خواه در پژوهش خود با عنوان «نحوه کاربرد نظریه بوردیو در مطالعه معماری مدرن ایران (گفتار در جامعه‌شناسی هنر پی‌یر بوردیو)» دریافتند که معماری ایران با نظریه میدان بوردیو قابل توضیح و تبیین است، بدان شرط که ابتدا تفاوت زمینه تکوین نظری و زمینه کاربرد آن و در وهله بعدی تفاوت ماده موضوعه مدنظر خود (معماری) با ماده موضوعه‌ای را در نظر گیرند که بوردیو نظریه میدان خویش را روی آن به‌کار بسته است (Shariati & Vatankhah, 2013). زنگی و همکاران در تحقیقی تحت‌عنوان «بررسی موقعیت اجتماعی نقاشی دیواری پس از انقلاب در ایران (با رویکرد جامعه‌شناسی پی‌یر بوردیو)» دریافتند که سبک نقاشی دیواری در دوره مدنظر، حاصل تمایز معنادار از نقاشی دیواری ایران قبل از انقلاب و بر اساس سرمایه فرهنگی برآمده از حاکمیت سیاسی وقت ایران بوده است. وابستگی نقاشی دیواری به میدان قدرت، در بحبوحه انقلاب و همزمان با پیروزی آن، این هنر را به کانون اصلی قدرت که توده‌های مردمی و جریان‌های انقلابی بودند متصل می‌کرد و با آغاز دوره تثبیت انقلاب و سازماندهی میدان قدرت این هنر تحت حمایت و تأیید آن به کار گرفته شد. (Zangi, Ayatollahi & Fahimifar, 2012). در پژوهش پیش‌رو دغدغه نگارندگان، مطالعه و تحلیل جامعه‌شناسی دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر (عج) است که تاکنون تحقیقی در این زمینه صورت پذیرفته است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از منظر ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی است. نگارندگان با تکیه بر نتایجی که از پیشینه به‌دست آورده، سعی در پاسخ‌گویی به مجهولات پژوهش خواهند داشت. جمع‌آوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای است که به‌جز استفاده از مقالات، کتب، اسناد علمی، از شبکه جهانی اینترنت نیز استفاده شده است. به‌دلیل حجم

دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج)، نگارندگان ده مورد از آن‌ها را به صورت «انتخابی» مورد بررسی قرار داده است. بنابراین از روش «استراتژی نمونه‌گیری» از نوع «غیراحتمالی» یا همان انتخابی استفاده خواهد شد.

مبانی و مفاهیم پژوهش

تعریف و جایگاه دیوارنگاره

واژه دیوارنگاری مفهومی همانند با دیوارنگاره و نقاشی دیواری دارد. دیوارنگاری بر فرآیند عمل کشیدن یا نوشتن تصویر یا خط بر دیوار رهنمود می‌کند و دیوارنگاره به اثری که بر دیوار کشیده یا نوشته شده نسبت داده می‌شود. بنابر تعاریفی که غالباً در بررسی و تجربه‌های عملی و کارشناسی دیوارنگاران نامدار به دست آمده، می‌توانند به وجه ممیزات این هنر در ایران از جمله داشتن ارتباط نزدیک با معماری، عمومی بودن، متناسب با معماری و محیط پیرامون، یگانگی با دیوارها و تمام ساختمان، متمم بودن با معماری، یکپارچه شدن در هویت ساختمان، داشتن سبکی زینتی، استواری، مقاومت و عدم تعلق به یک زمان خاص اشاره کرد و بر پایه آن می‌توان از وضعیت، قابلیت و دانش علمی و هنری مستور در دیوارنگاری‌های ایران بینش و شناخت عمیق‌تری به دست آورد (Rajabi, 2017, 85). تعریف سنتی نقاشی دیواری عبارت از صورت هنری دوبعدی است که روی دیواری ویژه به جلوه در می‌آید که معمولاً نقاشی شده یا با موزاییک منقوش می‌شود و جزو جدای ناپذیر از دیوار است. (Zangi, Ayatollahi & Fahimifar, 2012, 87). دیوارنگاره‌ها در مرور دوران نقش یک عنصر سمبولیک را بردوش می‌گرفتند؛ عنصری نمادین که در آمیختن نظیر خود با طبیعت، منظری بکر و نویی را به وجود آورده و در هر کشور و سرزمینی، از اشتراکات فرهنگی مردمان آن منطقه و قلمرو به حساب می‌آمده است. این مبحث امروزه با عنوان «توجه به منظر فرهنگی» ذکر می‌شود و جهانیان بر حراست و نگهداری آن‌ها اصرار دارند (Zangi, 2016, 42).

تعریف و جایگاه جامعه‌شناسی هنر

دانش جامعه‌شناسی به مطالعه وقایع اجتماعی پرداخته و پیوند بین دسته‌ها و انجمن‌ها و ارتباط اجتماعی مطالب مورد بررسی آن هستند. اگرچه نگرش جامعه‌شناسی به عرصه هنر دارای نکات و محصورات خاصی، نشأت گرفته از ویژگی‌های هنر و نیز دانش جامعه‌شناسی است، اما عنوان «جامعه‌شناسی هنر» به عنوان یک شاخه جدید، مدتی است که در این حیطه طرح شده و به طور مختصر و موجز مطالعه و تأویل رابطه میان هنر و جامعه، مسئله جامعه‌شناسی هنر است (Pirbabaie & Soltanzadeh, 2015, 76). جامعه‌شناسان از منظرهای متنوع و متعدد به هنر پرداخته‌اند؛ در حقیقت با افزودن جامعه به نام بُعد سوم (به دو بُعد هنرمندان و آثار) در تحقیقات مرتبط به هنر، افق‌های جامعه‌شناسی هنر پدیدار گشت. می‌توان در ارتباط با گرایش‌های گوناگون بررسی اثر هنری سه رویکرد کلی و مهم را بر اساس ریشه روشنفکران، سرچشمه‌های جغرافیایی، علایق رشته‌ای و کلیات معرفت‌شناختی متمایز ساخت: گرایش زیبایی‌شناسی، جامعه‌شناختی، گرایش تاریخ اجتماعی هنر و گرایش جامعه‌شناسی هنر (Rahmani & Hoseini, 2020, 209). در مضمون جامعه‌شناسی هنر، می‌توان شاهد به وجود آمدن سه دوره بود:

در دوره اول «زیبایی‌شناسی جامعه‌شناختی» بحث می‌شود و ترس اساسی آن ربط هنر و جامعه است. دوره دوم؛ در این دوره مطالعه یافته‌ها انجام می‌شود و بر معین‌کردن موقعیت هنر معطوف است. اما آن‌چه در این پژوهش مهم است جامعه‌شناسی هنر بوده؛ دیدگاه‌های پی‌یر بوردیو که مبنای تحلیلی پژوهش حاضر است، جزو همین دوره سوم است. مسئله تحقیق برای دوره سوم، نه «هنر و جامعه» دوره اول و نه «هنر در جامعه» دوره دوم، بلکه «هنر به مثابه جامعه» است. چنین مسئله‌ای در دوره سوم به معنای مجموعه رفتارهای دوسویه کنش‌گران، سازمان‌ها و اشیاء در وضع تبدیل و متحول‌شدن انواعی از هنرهاست (Bai, Vahidian & Mahmoudi, 2016, 58).

بنیان اندیشه پی‌یر بوردیو

بوردیو از جامعه‌شناسانی است که تئوری‌های متمرث‌تری در عرصه جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسی هنر ارائه کرده است. اساس برنامه جامعه‌شناسی بوردیو، کوششی است که برای فراتر رفتن از انتخاب جبری و فرمالیته از بین عین‌گرایی و ذهن‌گرایی می‌کند. او با مدل «نظریه عمل» چون منش، سرمایه، میدان و تمایز را به عرصه جامعه‌شناسی وارد کرد (Pirbabaie & Soltanzadeh, 2015, 74-75). بدون فهم ظریف این دانسته‌ها، یافتن پاسخی برای پرسش این پژوهش و ورود به جامعه‌شناسی هنر بوردیو مقدور نخواهد بود؛ لذا ضروری است تا نخست به شرح مفاهیمی که لازمه فهم نظریه سرمایه در جامعه‌شناسی هنر بوردیو است، پرداخته شود.

اصطلاح «سرمایه» در نظریه بوردیو

بوردیو سرمایه را منشأیی می‌داند که توان و قوت را به وجود می‌آورد. در واقع از دید بوردیو، سرمایه، هر منبعی است که در عرصه خاصی تأثیرگذار است و به فرد این امکان را می‌دهد که از راه مشارکت در رقابت سودی ویژه به دست آورد. زمان زیادی برای به دست آوردن سرمایه، نیاز است؛ اما بعد از کسب آن می‌توان آن را در موقعیت‌های جدید، سرمایه‌گذاری کرد (Ghasemi & Namdar Joyimi, 2014, 9). وی سرمایه‌ها را به چهار گروه تقسیم می‌کند؛ اما، در بررسی آخر بوردیو حیاتی‌ترین سرمایه درون هر میدان سرمایه فرهنگی است. این سرمایه عملکردهای مختلفی دارد؛ از یک طرف، مجاز دانستن افراد به علت سرمایه‌ها بسته به تغییر یافتن هر سرمایه به سرمایه فرهنگی است؛ و از طرف دیگر، فقط افرادی می‌توانند تأویل و تشریح خود را از جهان اجتماعی بر دیگران و سرمایه فرهنگی داشته باشند (Bai, Vahidian & Mahmoudi Bakhtiari, 2016, 61). حال، با توجه به آن‌چه گفته شد، انواع سرمایه، از نظر بوردیو، مطرح می‌شود:

۱. سرمایه اقتصادی: مشمول دارایی مالی و مادی است که بی‌درنگ و مستقیماً قابل تبدیل به پول است و ممکن است به شکل حقوق مالکیت درآید.

۲. سرمایه فرهنگی: سرمایه فرهنگی که برخی از شروط قابلیت تبدیل به سرمایه اقتصادی را دارد و ممکن است به شکل مدارک تحصیلی درآید. در واقع دسته‌ای از وضعیت فکری است و به سه صورت دیده می‌شود: الف)

امکانات پایدار، مثل توانایی صحبت کردن مقابل جمع؛ ب) به‌روش عینی مثل کالای فرهنگی، مثل داشتن تابلو و آثار هنری؛ ج) به‌روش نهادی، یعنی آن‌چه به‌وسیله نهادها تضمین اجرایی شود، مانند عناوین و مدرک‌های تحصیلی.

۳. سرمایه اجتماعی: گروهی از ارتباطات فردی و جمعی که هر فرد یا جمعی می‌تواند به انتخاب خود داشته باشد. به بیانی دیگر، سرمایه اجتماعی که ساخته شده از تکالیف و تعهدات اجتماعی (پیوندها و ارتباطات) است و در برخی شرایط به سرمایه اقتصادی قابل تبدیل است و چه بسا به شکل اصالت و اشرافیت درآید. سرمایه اجتماعی عبارت است از مجموع منابع فیزیکی یا غیرفیزیکی در دسترس افراد یا گروهی که دارای شبکه نسبتاً بادوامی از ارتباطات نهادینه شده با آشنایی‌های دوجانبه و محترم هستند (Faeghi & Bayangani, 2022, 58, 68).

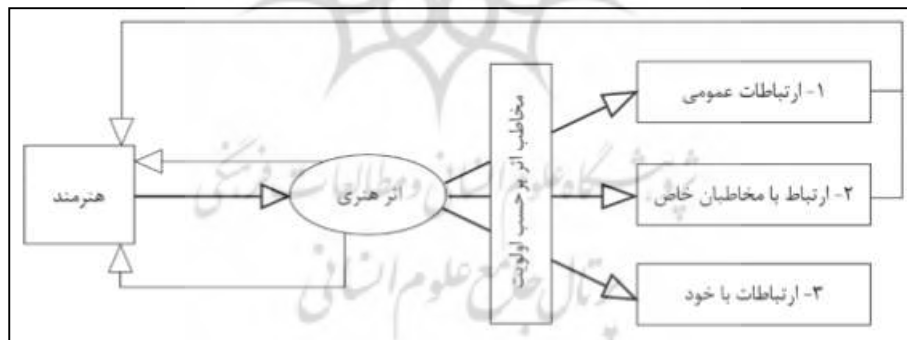
۴. سرمایه نمادین: دسته رسوم مرتبط به مباحث یا قدرانی که متعلق به یک فرد یا گروه می‌شود (Bai, 2016, 62).

جایگاه دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج)

در دو دهه اخیر در میدان ولی عصر قبل از هرچیز دیوارنگاره بزرگی کنار میدان، نظر عابری را جلب می‌کند. دیوارنگاره‌هایی که از طرف خانه طراحان انقلاب اسلامی به میدان ولی عصر (عج) پایتخت نصب می‌شوند با حواشی و انتقاداتی نیز همراه بوده است، اما با تمام این اوصاف این دیوارنگاره‌ها را می‌توان جزو تأثیرگذارترین دیوارنگاری‌های سال‌های اخیر دانست (URL 1). دیوارنگاره میدان ولی عصر (عج) به سازمان فرهنگی و رسانه‌ای اوج تعلق دارد و غالباً براساس رویدادهای تقویمی و وقایع کشور و با درون‌مایه‌هایی نظیر سبک زندگی ایرانی - اسلامی و استکبارستیزی از آثار هنری در قالب رسانه استفاده می‌برد (URL 2). دیوارنگاره‌ها در عصر حاضر موضع خود را پیدا کرده و به‌نوعی ابزار برای بیان تفکر و عقیده تبدیل شده است. بعضی از دیوارنگاری‌ها با چند خط و شکل ساده ترسیم شده‌اند، برخی دیگر نیز در حد طراحی و نقاشی‌های ماهرانه اجرا شده‌اند که دیوارنگاری‌های میدان ولی عصر (عج) در تهران جزو این گروه است. این دیوارنگاره‌ها تصور متداولی که آثار هنری را تنها متعلق به گالری‌ها و بر روی دیوار می‌دانست را شکسته‌اند و نشان داده‌اند که می‌توان روی دیوارهای شهر نیز آثار هنری خلق کرد و از طریق آن‌ها با مخاطب سخن گفت. در دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) انتقال پیام به مخاطب به‌وضوح مشهود است؛ طرح‌هایی که با توجه به اتفاقات روز اجرا می‌شوند، موضوعات‌شان با ظرافت و نکته‌سنجی انتخاب می‌شود و همچنین به مسائل سیاسی و اجتماعی روز که بخش به‌سزایی از جامعه درگیر آن است، می‌پردازد. سویه‌هایی که البته محدودیتی هم ندارند. از مباحث اجتماعی یاری به هم‌نوعان و مسائل سیاسی مهم گرفته تا حضور تیم ملی فوتبال در جام جهانی و سایر ورزش‌ها در المپیک را شامل می‌شود (شکل ۱) (URL 1). آن‌چه که همیشه سبب دقت دولت‌ها و جریان‌های سیاسی به نقاشی دیواری شده، گنجایش تماس، رابطه و تأثیرگذاری اجتماعی آن است.

مطالعه گذر تاریخی آثار دیواری که به وسیله بشر در زمان‌های تاریخی و قبل از تاریخ ایجاد شده‌اند، این‌گونه آثار را به‌عنوان یک ابزار ارتباطی مورد توجه قرار می‌دهند. وضعیت این ارتباط به روابط فردی و اجتماعی هر برهه و سطح درک جوامع آن زمان، از خود و محیط اطراف‌شان پیوند دارد. اساساً هنرها درصدد ترقی انسان‌اند و هرچه میدان مخاطبان آن‌ها بیشتر شود و مانایی بیشتری در مرکز دید و درک مخاطب داشته باشند، از مرتبه اجتماعی بیشتری بهره‌ور شده و اثرات ژرف‌تر و وسیع‌تری خواهند داشت. بر این اساس آثار دیوارنگاری می‌توانند عرصه‌های گوناگون اجتماعی را حمایت کنند و به اموری همچون تعلیم، آگاهی‌رسانی، مدل‌سازی، ترویج رفتارهای اجتماعی، گرمی‌داشتن و بزرگداشت الگوهای اجتماعی، هویت‌سازی و هویت‌بخشی، صیانت سنت‌ها، تحکیم ملی‌گرایی، اجرای کارها و مواجب شهروندی و رسیدن به طینت انسان‌گرایی در شهرها جامع‌عمل بپوشانند. این طینت از روش فراهم‌سازی ضروریات جان انسانی و دقت به زیبایی اطراف و جور بودن آن با بشر مسجل می‌شود. این خصوصیت در پیشرفت زندگی شهری، نمو پیدا کرده و از نقاشی دیواری به‌عنوان یک هنر شهری اثرگذار بر پیرامون نام برده می‌شود (Zangi, 2021, 9). از طرفی ارتباط متقابل دوطرفه هنرمند، اثر هنری و مخاطب در نقاشی دیواری شرایطی متفاوت نسبت به نقاشی سه‌پایه‌ای دارد. اثر هنری از یک طرف با جنبه‌های خلاقانه هنرمند و قدرت خلاقیت او و از طرفی با ذوق و نبوغ مخاطب در کسب پیام ارتباط دارد. فرآیند ارتباطی در هنر دارای خاستگاهی با رویکردهای متفاوت است که در آخر مانند بیشتر فرآیندها، واکنش بین این دو به کنش دوطرفه پی‌درپی منتهی می‌گردد. فرق رابطه هنرمند و اثر هنری اش با انواع مخاطبان اثر هنری بیشتر در شیوه بازخورد اثر هنری است. (شکل ۱)

شکل ۱. روابط متقابل هنرمند، اثر هنری و مخاطب در دیوارنگاره (Zangi, 2021,7)

بحث و تحلیل

نوع سرمایه در طراحی دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج)

در ادامه، نگاه کلی به دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) با رویکرد جامعه‌شناسی هنر (نظریه سرمایه) پی‌یر بوردیو صورت گرفته است. مشارکت اجتماعی یکی از عناصر سرمایه اجتماعی است؛ که در یک نگاه کلی، عبارت از شرکت

فعال و سازمان‌یافته افراد و گروه‌های اجتماعی در امور اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و غیره جامعه بوده و دارای ویژگی‌های زیر است:

- حداکثر قدرت جمعی از طریق بسیج همه امکانات و قوای جمع حاصل آید.
- این قدرت جمعی در راستای نیل به مصالح، علایق و منافع جامعه جهت‌گیری شود.
- از طریق مشارکت همه‌جانبه افراد و گروه‌های اجتماعی، پیوندها و انسجام اجتماعی استحکام یابد.
- امکان بلوغ و شکوفایی استعدادها و تکامل و توسعه فردی و اجتماعی فراهم آید.

این مشارکت اجتماعی می‌تواند اقسام مختلفی از قبیل همکاری، همیاری، همبستگی، انطباق، سازگاری، پذیرش، انقیاد، شیفتگی، ایفای نقش‌های اجتماعی و انجام وظایف که با این نقش‌ها مقارن هستند، داشته باشد (Tahmasabi Naderi, Kashani & Delavar, 2022, 148-149). یکی دیگر از شاخص‌های سرمایه اجتماعی به‌عنوان انسجام اجتماعی به‌معنای آن است که گروه همبستگی و اتحاد خود را صیانت کرده و با عناصر وحدت‌بخش خود، مطابقت داشته باشد. همبستگی و هماهنگی، احساس مسئولیت دوسویه بین چند نفر و یا چند گروه است که از شناخت و عزم برخوردار باشند و یک معنای مثبت از آن برمی‌آید که ارتباط دوسویه کارکردها، اجزاء و یا موجودات در یک کل ساخت‌یافته را می‌رساند. از نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی جمع منابع واقعی یا فی‌نفسه‌ای است که برآیند شبکه‌های پایدار از روابط کم‌وبیش نهادینه‌شده، معارفه و شناخت دوسویه و یا عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از افراد خود را از حمایت سرمایه جمعی بهره‌مند می‌کند و آنان را درخور اعتبار می‌سازد. این پیوندها امکان دارد فقط در حالت عملی در دادوستدهای مادی و یا نمادی که آنان را در محارست آن روابط یاری می‌کند، وجود داشته باشد. یکی از مهم‌ترین ارتباطات و تأثیرگذاری هدیه و بخشش در تکثیر و تقویت سرمایه اجتماعی و روابط اجتماعی میان شهروندان یک جامعه است. بر این اساس، بخشش حداقل دو اثر مهم درونی و بیرونی دارد. اثر درونی آن مانند انسان‌های زاهدی که با هدیه‌دادن بخشی از اموال خود، به پالایش درون خود پرداخته و تزکیه‌نفس می‌کنند و از طرفی، گسترش فرهنگ نیکوکاری و گذشت در جامعه می‌تواند در کاهش مشکلات اقتصادی، اجتماعی، مانند فقر و محرومیت اقشار پایین درآمدی جامعه، نابرابری‌های درآمدی و غیردرآمدی در میان اقشار جامعه و پیامدهای ناگوار آن از جمله بسط جرم و جنایت و پرورش نیافتن بخش بزرگی از استعدادهای انسان‌های مستمند، تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر هدف اساسی و اصلی مکتب اخلاقی اسلام، پایه‌گذاری و رشد ارزش‌های اخلاقی است، به‌گونه‌ای که پیامبر اکرم (ص) فرموده‌اند: «من برای اتمام مکارم اخلاق بعثت یافته‌ام». قوانین اقتصادی اسلام هم در نهایت اهداف اخلاقی را دنبال می‌کنند. به‌عنوان مثال، از طرفی پرداخت مالیات‌هایی مانند خمس و زکات که دارای آثار اقتصادی، اجتماعی از جمله کاهش فقر و محرومیت و تراز ثروت در جامعه هستند، و از طرف دیگر زمینه رشد و کمال انسان‌ها و جامعه مسلمانان را میسر می‌کنند و انس و همبستگی و به بیان جامعه‌شناسان انرژی اجتماعی، روحیه جمعی و دوستی که از مفاهیم سرمایه اجتماعی هستند

را وسعت می‌بخشند. بر انفاقات و صدقات (از جمله جشن نیکوکاری) نیز بارها در قرآن و احادیث تأکید شده است و حسنات زیادی برای آن‌ها احتساب کرده‌اند. سه تأثیر مهمی که اهدا و نذر در روابط اجتماعی شهروندان در سطوح فردی و اجتماعی دارد: اول گسترش آن در جامعه نقش غیرقابل انکاری در فراهم کردن معاش افراد نیازمند جامعه، کاستن فقر و برقراری برابری اجتماعی و تراز ثروت اجرا می‌نماید. اثر دوم تشدید روحیه برادری و وحدت اجتماعی بین مسلمانان، و همچنین پیروان سایر ادیان و مکتب‌های الهی و حتی غیرالهی است که از آن‌ها پیکره واحدی را می‌سازد. تأثیر سوم مصون داشتن جامعه از تحصیل هزینه‌های ناشی از حسد و کینه اقشار فقیر نسبت به غنی است و از این طریق اعتبار سرمایه اجتماعی را در جامعه افزایش می‌دهد. از این رو، تعامل و ارتباطی دوسویه بین جشن نیکوکاری با سنت و سرمایه اجتماعی پارچا است (شکل ۲) (Niazi & Karkonan Nasrabadi, 2016).

شکل ۲. عیدی برای همه (جشن نیکوکاری). دیوارنگاره میدان ولی عصر (عج) (مأخذ: URL3)

صاحب‌نظران در مورد خانواده معتقدند که خانواده نوعی نظام اجتماعی و واحدی مهرورز است که مرکز رشد و تسکین، دگرگونی و آسیب‌شناسی افراد و ارتباط بین آن‌ها خواهد بود. همچنین خانواده عامل وحدت و شرط تراز اجتماعی و ستون اصلی جامعه است که در هر دوره و نسلی کارکرد دارد و معمولاً این کارکرد در مدل‌های تعاملاتی اعضایش جلوه پیدا می‌کند. ترویج نوگرایی به‌ویژه در شهرهای بزرگ و صنعتی با عواملی چون وجود دسته‌های حمایت‌گر از افراد جامعه، شکل‌گیری بازارهای شهری، اصناف، افزایش آگاهی زنان، دگرگونی در وضعیت ازدواج و زناشویی، افزایش سطح تحصیلی زنان و پیشرفت اشتغال آن‌ها، از جمله عواملی است که سبب شده چهره خانواده دگرگون شود. در عوض، جامعه سنتی تا حد زیادی جمعی است و سنتی که الگوهای آن فردی باشد وجود ندارد. بنیاد خانواده، زیربنایی‌ترین نهاد اجتماعی است و می‌تواند دارای موقعیت ممتاز از نظر شأن و ارزش محوری باشد. رشد، زندگی و سلامت جسم و جان بسته به پایداری خانواده و وظیفه‌شناسی مادر و پدر است و در معارف دینی نیز تشکیل خانواده به‌عنوان یک حقیقت پاک بین افراد بشر و بنای عشق و عطف و آرامش و آسایش و به‌عنوان حجت بزرگ الهی معرفی شده است. نیمی از ساختار اجتماعی ایران مختص زنان است؛ بنابراین سرمایه اجتماعی می‌تواند اثر خود را در حیطه‌ها و بخش‌های گوناگون زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی و خانوادگی زنان ظاهر سازد و میزان سلامت روانی، اجتماعی، کارآمدی و همچنین توانمندی زنان را افزونی بخشد. تأثیر سرمایه اجتماعی زنان نه تنها در حوزه خودشان بلکه در سطوح مختلف ساختار اجتماعی ایران جلوه‌گر می‌شود. برخورداری زنان از سرمایه

اجتماعی در عرصه‌های متفاوت نظام اجتماعی تجلی داده می‌شود. از طرفی تخریب و یا انحطاط سرمایه اجتماعی زنان باعث ظهور بسیاری از مسائل اجتماعی در سطح زنان و بالاخص در سطح جامعه خواهد شد (Zaki, 2015, 56). بورديو اعتقاد دارد انتخاب افراد از سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن‌ها تاثیر می‌پذیرد و هر چه سرمایه فرد بیشتر باشد، موقعیت اجتماعی آن اعتلاء پیدا می‌کند و این امر سبب می‌شود رفتار و سبک زندگی آن‌ها تحت‌تأثیر قرار گیرد. بنابراین چون در عصر مدرنیته، معلومات از منظر وسایل ارتباطی و فرهنگی تبادل می‌شود، دسترسی داشتن به محصولات فرهنگی اسباب ارتقاء آگاهی و دانش انسان را ایجاب می‌کند و سبب می‌شود افراد با وسعت دید بالاتری نسبت به مباحث نگاه کنند و در پی‌آمد این آگاهی، صحیح تصمیم‌گیری کنند. مادران با در دسترس داشتن امکانات فرهنگی، زمینه افزایش اطلاعات برای‌شان آماده شده است که این خود می‌تواند بر انتخاب شیوه زندگی سلامت‌مدار برای فرزندان مؤثر باشد (شکل ۳) (Nikkhah, Zare, & Kaveh, 2020, 89-90).

شکل ۳. بر دامان بهشت (روز مادر)، دیوارنگاره میدان ولی‌عصر (عج) (مأخذ: URL 3)

جدول ۱. مفاهیم و مضامین دیوارنگاره میدان ولی‌عصر (عج)

مضمون	مصدق	
فرهنگی- اجتماعی	هم‌نوع دوستی	پیوند و ارتباط میان افراد یک جامعه و مشارکت در امور خیریه (سرمایه اجتماعی)
	آموزشی	تبلیغ و آموزشی است برای یاری‌رساندن به هم‌نوع و انفاق در راه خدا و تزکیه‌نفس (سرمایه فرهنگی)
	هویت ملی	یادآور عید باستانی و جشن نوروز و جشن نیکوکاری نماد همبستگی ملی (سرمایه نمادین)
	انفاق در راه خدا	گسترش و تقویت فرهنگ انفاق (سرمایه فرهنگی)
آموزشی- تربیتی	اجتماعی- فرهنگی	مادر روشنگر راه زندگی افراد خانواده است. در روایات نقل شده است که پدر و مادر با کردار خوب، فرزند را ملزم به نیکی به خود می‌کنند (سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی).

<p>فمنیست‌ها معتقد هستند که بین زن و مرد تمایزی نیست. اما در عرفان اسلامی از تربیت انسان‌ها در فضای خانواده و اثرگذاری مادر در تربیت نقل قول شده و به آن ارزش ویژه‌ای داده است. اثرگذاری مادر در اعتلای رسیدن به مراحل بالای عرفانی برای فرزند قابل انکار نیست.</p>		
<p>شرط سلامت زندگی اجتماعی به سلامت خانواده است. استحکام عواطف در خانواده، فرزندآوری و فرزند صالح به‌عنوان برکتی ویژه عنوان شده است. وجود مادر به محفل خانواده گرما می‌بخشد. در آیات زیادی احسان (مالی، رفتاری و گفتاری) متقابل فرزند و پدر و مادر تأکید و توصیه شده است. داشتن خانواده‌ای مهربان و همراه (سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی)</p>	<p>هویت خانواده</p>	
		

امروزه دیوارنگاره به‌عنوان رسانه‌ای عمل می‌کند که بر سر سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و نمادین با هم به رقابت می‌پردازند. در پژوهش حاضر انواع سرمایه‌ها شرح داده شده‌اند. اما آن‌چه شایان ذکر است تأثیر این سرمایه‌ها بر دیوارنگاره‌های میدان ولی عصر (عج) است. در واقع می‌توان گفت سرمایه فرهنگی در دیوارنگاره مذکور، نشأت گرفته از رویکردهای سیاسی فرهنگی امروزه است. با توجه به یافته‌های جدول ۲، مخالف فرهنگ غربی و غیرایرانی (تجددگرایی) است. سرمایه اقتصادی در میان سایر سرمایه‌ها نقش محسوسی در خلق دیوارنگاره میدان ولی عصر (عج) نداشتند و رقابت بر سر کسب سرمایه اجتماعی، فرهنگی و نمادین است. منشأ تمام این سرمایه‌ها در دیوارنگاره‌های مذکور، توجه به آرمان‌های انقلاب اسلامی، دفاع از میهن اسلامی و تحکیم خانواده است، بنابراین خیلی دور از انتظار نیست که بیش‌ترین سهم از سرمایه‌ها، همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، سرمایه نمادین، فرهنگی و اجتماعی باشد.

جدول ۲. خصوصیات دیوارنگاره میدان ولی‌عصر (عج)

ردیف	تصویر دیوارنگاره	مضامین	سرمایه			
			اقتصادی	فرهنگی	اجتماعی	نمادین
۱		مضمون فرهنگی. اجتماعی، هم‌نوع‌دوستی، آموزشی، هویت ملی، بخشش در راه خدا	-	*	*	*
۲		مضامین فرهنگی. اجتماعی، پیام‌های آموزشی- تربیتی، هویت خانواده	-	*	*	-
۳		انقلاب، استکبارستیزی، مضامین سیاسی- فرهنگی. اجتماعی، هویت ملی، هویت جهانی (هویت بین‌الملل‌گرایانه)	-	*	*	*
۴		مضامین اجتماعی. فرهنگی، اتحاد ملی، بومی‌گرایی، حکومتی و آموزشی، هویت دینی (پذیرش اقتدار رهبران مذهبی)، هویت مدرن (گرایش به ارزش‌های مدرنیت. تجدد)، هویت ملی	-	*	*	-
۵		اتحاد ملی (هویت ملی)، میهن‌پرستی، بومی‌گرایی، امید به آینده (اعتقاد به پیشرفت)، هویت مدرن (گرایش به ارزش‌های مدرنیت. تجدد)	-	*	*	*
۶		انقلاب، انتخاب، اتحاد ملی، مضامین فرهنگی. اجتماعی و سیاسی، حکومتی و آموزشی، اقتدار، هویت جهانی (هویت بین‌الملل‌گرایانه)	-	*	*	*

محمد تقی‌پور ۱۳۹۸	-	*	*	-	مضمون فرهنگی، آموزشی، هویت و استحکام خانواده		۷
اثر خانه طراحان انقلاب اسلامی ۱۳۹۹	*	*	*	-	استکبارستیزی، انقلاب، دفاع مقدس، تصویر شهدا، مضمون سیاسی، وحدت، هویت دینی (پذیرش اقتدار رهبران مذهبی)، هویت جهانی (هویت بین‌الملل‌گرایانه)		۸
عرفان محمدی آذر ۱۳۹۵	*	-	*	-	مضمون مذهبی، هویت مذهبی (ناسیونالیسم مذهبی)		۹
محمد تقی‌پور ۱۳۹۹	-	*	*	-	مضمون فرهنگی-اجتماعی، تصویر شهدا، استحکام خانواده، فرزندآوری		۱۰

نتیجه‌گیری

هنرمند با توجه به تجربیاتی که از تعامل با محیط پیرامون خود کسب می‌کند تحت تأثیر شرایط، اتفاقات و جو حاکم بر جامعه قرار می‌گیرد. یعنی در دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر(عج)، با توجه به تحلیل‌های صورت‌گرفته از جامعه آماری و یافته‌های جدول ۲، سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین در به‌نمایش‌گذاشتن اقتدار، همبستگی، وحدت و امثال آن به‌وفور قابل‌مشاهده است و هنرمندان توانسته‌اند به‌خوبی با رعایت نکاتی که بیان شد دیوارنگاره‌های قابل‌تأملی خلق کنند. در واقع در تعداد کثیری از این دیوارنگاره‌ها نوعی بیانیه‌های فرهنگی در سطح بین‌المللی خلق شده است. اما خالق این دیوارنگاره‌ها علاوه بر سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی سعی نموده‌اند از سرمایه نمادین هم به‌شیوه تمثیل‌سازی بهره‌برد و امر تأثیرگذاری بر مخاطب را افزایش دهد. موضوعاتی که هنرمندان دیوارنگاره ولی‌عصر(عج) اغلب مورد توجه دارند، با توجه به شرایط و اتفاقاتی است که در جامعه ملی و بین‌المللی رخ داده است.

میدان ولی‌عصر یکی از مهم‌ترین میدان‌های تهران است که به‌عنوان یک نقطه تاریخی و فرهنگی مهم شهر شناخته می‌شود. دیوارنگاره‌های این میدان نقش مهمی در بازنمایی روابط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین دارند و می‌توانند به‌عنوان یک وسیله برای ارتباط با جامعه و جذب توجه مردم به مسائل اجتماعی و فرهنگی مورد استفاده قرار گیرند. همچنین می‌توانند پیام‌های مختلفی را منتقل کنند، از جمله پیام‌های اجتماعی، فرهنگی، هنری و حتی سیاسی. با توجه به وجود میدان ولی‌عصر در قلب شهر تهران و جایگاه آن در فضای عمومی، دیوارنگاره‌های این

منطقه می‌توانند بر روابط اجتماعی و فرهنگی مردم شهر و کشور تأثیرگذار باشند. همچنین به‌عنوان یک نماد برای شناخت تهران و ایران در سطح بین‌المللی عمل کنند و به ترویج هویت فرهنگی و تاریخی این منطقه کمک کنند.

با توجه به رویکرد جامعه‌شناسی هنری پی‌یر بوردیو، می‌توان دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر را به‌عنوان یک نمایشگاه از نقش و جایگاه هنر در جامعه و فرهنگ شناخت. این دیوارنگاره‌ها نه‌تنها به‌عنوان آثار هنری بلکه به‌عنوان یک ابزار ارتباطی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرند. بوردیو با تأکید بر نقش اجتماعی هنر، معتقد است که هنر نه‌تنها یک عمل خلاقانه است بلکه نقش مهمی در تأثیرگذاری بر جوامع و فرهنگ‌ها دارد. از این منظر، دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر می‌توانند به‌عنوان یک وسیله برای ارتباط با جامعه و انتقال پیام‌های اجتماعی، فرهنگی و هنری به مخاطبان عامل باشند. بوردیو همچنین به تأثیرات قدرت در جامعه توجه دارد و معتقد است که هنر می‌تواند به‌عنوان یک وسیله برای مقابله با قدرتهای اجتماعی و سیاسی ناسازگار عمل کند. بنابراین، دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر می‌توانند به‌عنوان یک فضای عمومی برای بحث و انتقاد از مسائل اجتماعی و سیاسی مورد استفاده قرار گیرند. با توجه به تحلیل بوردیو، دیوارنگاره‌های میدان ولی‌عصر تهران می‌توانند به‌عنوان یک زمینه برای بحث، تبادل نظر و تأثیرگذاری بر رفتار و نگرش‌های اجتماعی در جامعه عمل کنند. همچنین این دیوارنگاره‌ها ممکن است به‌عنوان یک آینه برای بازتاب مسائل جامعه و فرصت برای ابراز هویت‌ها و نظرات مختلف در فضای عمومی شهروندان شناخته شوند.

References:

- Bai, M., Vahidian, M. & Mahmoudi Bakhtiari, B. (2016). Applying Bourdieu's concepts to the Iranian movies. *Sociological Journal of Art and Literature*, 8 (1), 53-78. (In Persian)
- Emadi, M. (2022). The Analysis of the physical and Non-physical Dimensions of Climate in the contemporary Murals of Isfahan Based on the Stable place Model. *Art Research Journal*, 12 (23), 59-72. (In Persian)
- Faeghi, S. & Bayangani, B. (2022). cultural wealth; A complement to the theory of cultural capital in Plural societies. *Society Culture Media*, 9 (35), 55-76. (In Persian)
- Ghasemi, Y. & Namdar Joyimi, E. (2014). Investigating the relationship between cultural capital and symbolic cultural capital (case study: Ilam University Students). *Ilam culture*, 15 (44 - 45), 7-21 (In Persian)
- Niazi, M. & Karkonan Nasrabadi, M. (2016). Sociological analysis of the role of social capital in charity affairs with an emphasis on the development of the endowment culture. The first national conference of lasting goodness. (In Persian)
- Nikkhah, M., Zare, B. & Kaveh, Z. (2020). Investigating relationship between mother's cultural capital with health lifestyle of infants and children aged 0-4 years old in Mashhad. *The Journal of Social Studies*, 12 (48), 92-73. (In Persian)
- Pirbabaie, M. T. & Soltanzadeh, M. (2015). An Introduction to Iran contemporary architecture Field Forming Based on Bourdieu's Field Theory. *Journal of Fine Arts : Architecture and Urban Planning*, 20 (1), 73-84. (In Persian)

Rahmani, G. & Hosseini, M. (2020). Historical Sociology of Qajar Royal Wall Painting. *Parseh Journal of Archaeological Studies*, 4 (11), 205-217. (In Persian)

Rajabi, Z. (2017). Effects of Painting and traditional architecture in contemporary wall painting. Tehran: Ganjineh Art Academy. (In Persian)

Safari Asl, L. & Satari Karkazlou, H. (2021). An Adaptive Study of murals in Iranian and Turkish homes in the context of Interaction with the West World (case example; Qajar Houses of Tabriz and Ottoman Tokat), *Athar*, 42 (2), 172-192. (In Persian)

Shariati, S. & Vatankhah, K. (2013). Applicability of Bourdieu's Field Theory in Iranian Modern Architecture (Notes on Pierre Bourdieu's Sociology of Art). *Sociological Journal of Art and Literature*, 5 (2), 241-257. (In Persian)

Tahmasabi Naderi, F., Kashani, M. & Delavar, A. (2022). Investigating the effect of internalized cultural capital on the tendency towards modernism in the youth of Khorramabad. *Journal of Cultural Management*, 16 (57), 145-162. (In Persian)

Zaki, M. A. (2015). Investigating the social capital of women and the social factors affecting it (the case of female students of Payam Noor University of Isfahan). *Women and Families Cultural-Educational Journal*, 9 (30), 53-78. (In Persian)

Zangi, B. (2016). Narrating Landscape in Wall Painting. *Manzar*, 8 (35), 40-49. (In Persian)

Zangi, B. (2021). Examining the mutual effects of the fields of art and religion in contemporary Iranian mural painting with the approach of Pierre Bourdieu's sociology, 9th National Literary Textual Research Conference. (In Persian)

Zangi, B., Ayatollahi, H. & Fahimifar, A. (2012). examining the social situation of wall painting after the revolution in Iran (with Pierre Bourdieu's sociological approach). *Negre Quarterly*, (24), 85-101. (In Persian)

URL 1: Moghader- Mehdi (mashreghnews.ir: 2018)

URL 2: Jam-e-Jam newspaper (irna.ir: 2019)

URL 3: <https://owjmedia.org>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی